

Toespraak Bob Purkiss

Voorzitter Europees Waarnemingscentrum voor Racisme en Vreemdelingenhaat te Wenen

Kameraden,

Ik ben erg blij dat zwarte vakbondskaderleden uit heel Europa eindelijk bij elkaar zijn gekomen om een netwerk te vormen om gezamenlijk de strijd tegen racisme te voeren. Het werd tijd!

Nederland lijkt een geschikte plek om met het anti-racismenetwerk te beginnen. Ik vind het altijd prettig om hier te komen, vooral in Amsterdam, dat lijkt op onze multiculturele Britse steden, behalve dan het feit dat de mensen hier zo ontspannen lijken en gelukkig in elkaars gezelschap. Tijdens mijn eerdere bezoeken leerde ik graag van het vooruitstrevende Nederlandse gelijke-kansenbeleid – ze hadden tenslotte al lang geleden regelingen opgesteld voor de arbeidsdeelname van zwarte mensen, toen de mensen in Engeland nog geacht werden te zwijgen als ze geconfronteerd werden met een golf van racistische moorden. In Engeland was de plicht om gelijke kansen te bevorderen nog ver te zoeken.

Jammer genoeg is er veel veranderd in Nederland. Een anti-immigratiepartij, de Lijst Pim Fortuyn, heeft de publieke opinie het laatste jaar sterk overheerst en maakt nu deel uit van de regeringscoalitie. De partij heeft de angst voor raciale en religieuze diversiteit aangewakkerd en die angst heeft snel de Nederlandse consensus over de multiculturele samenleving uiteen laten vallen.

11 september heeft dit proces versneld en de eerste slachtoffers van deze nieuwe vijandigheid zijn de moslims geweest. Het is nu geaccepteerd om iemands geloof uit te selecteren en aan te vallen. Tegelijkertijd proberen partijen zoals de Lijst Pim Fortuyn beschuldigingen van racisme te verwerpen. Ze beweren dat de aanvallen op moslims te maken hebben met culturele verschillen en dat het niks te maken heeft met racisme.

Deze ontwikkeling is een brede trend geworden door heel Europa. Bij het Europees Waarnemingscentrum hebben we de ontwikkelingen na 11 september gemonitord en we hebben wijd verspreide misstanden geconstateerd tegen de moslimgemeenschappen overal in Europa. En toen we onze aandacht verlegden naar de Joodse gemeenschappen, ontdekten we dat zij ook te lijden hadden onder toenemende vijandigheden. Maar mensen zeggen dat niets van dit alles iets heeft te maken met racisme. Het heeft te maken met internationale politiek en de botsing tussen culturen en religies. Dat is typisch, want ik herinner me dat hetzelfde werd gezegd over zwarte mensen toen we meer en meer zichtbaar begonnen te worden in de straten van de Europese steden. Zwarte muziek en Caraïbisch eten waren zogenaamd niet verenigbaar met de verfijnde smaak van 'echte' Europeanen. Om het over zwarte kerken maar niet te hebben – Christenen werden niet geacht zo luidruchtig en emotioneel te zijn, of wel?

Broeders en zusters, laten we kijken naar de huidige opkomst van extreem-rechts en laten we onder ogen zien wat het is: racisme. Ik ontken het belang niet van religie voor iemands identiteit, of de verwantschap van mensen met een bepaalde etnische achtergrond. Maar we moeten deze zien in politieke context. Mensen die de ene

minderheidsgroep benadelen, ontdekken niet ineens een voorliefde voor een andere groep. Ze pakken enkel en alleen de makkelijkste en meest voor de hand liggende groep. De British National Party (BNP) waarschuwt nu dat Engeland in 'Islamistan' aan het veranderen is. Betekent dat dat zij eindelijk hun anti-semitisme hebben laten varen? Eigenlijk niet. En ze hebben aansluiting gezocht met een Sikh-extremist – uit een nieuw ontdekte voorliefde voor de Sikh religie? Ik denk het niet.

Bij het Europees Waarnemingscentrum hebben we in ons onderzoek naar Islamofobie vastgesteld dat vele Sikhs en zelfs Chinezen en Japanners slachtoffer zijn geworden van aanvallen door daders die hen veroordelen voor hun banden met Bin Laden. Wat zouden die banden anders kunnen zijn dan hun niet-blanke kenmerken? Mensen wiens afkeer, angst en zelfs haat aanzetten tot het aanvallen van een ander mens, stoppen niet om te kijken naar de precieze kleur van hun huid of nuances in hun religieuze overtuiging. Ze zijn bang voor en misbruiken diegenen die ze als anders dan zichzelf beschouwen. Wat betreft de Europese extreem-rechtse partijen is deze wisseling van doelgroep weloverwogen. Broeders en zusters, we moeten wakker worden en alert zijn op deze pogingen om ons te verdelen en om de ene minderheidsgroep aan te vallen over de rug van een andere.

We moeten ons er ook van bewust zijn dat het niet alleen extremisten zijn die deze verdeel- en heerstactiek toepassen. In Engeland hebben we tientallen jaren lang gezien dat bestaande zwarte gemeenschappen werden gescheiden van nieuwkomers. Het dogma was en is nog steeds dat goede raciale verhoudingen afhangen van een strenger immigratiebeleid. Dit zie je nu terugkomen bij regeringen in heel Europa. Asielzoekers zijn de nieuwe zondebok geworden voor het onvermogen van Europese regeringen om rijkdom en voorzieningen meer gelijkwaardig te verdelen. Bijvoorbeeld, de Engelsen voorop, alle voorstellen van de Europese Commissie voor strenger beleid voor migranten of asielzoekers die Europa binnenkomen zijn aangenomen, terwijl alle voorstellen die gaan over het verbeteren van de rechten van migranten nog worden aangehouden. Extreem-rechts is hier heel blij mee. Op de website van de British National Party (BNP) is hun goedkeuring te lezen over het standpunt van de Engelse regering. Ze voelen zich erkend: "New Labour neemt nu de standpunten over die al heel lang de basis vormen van het programma van de British National Party".

Dit betekent, terwijl zwarte mensen nog steeds politiek in de marge bedrijven, worstelend met de vraag of ze zich wel of niet moeten mengen in kwesties als asiel of religie, dat racistisch rechts haar ideeën al in de politieke arena heeft. Ze opereren niet meer op kleine schaal. In de geest van extreem-rechts hebben veel politici en politieke partijen in heel Europa en Engeland latente angsten en bestaande vooroordelen uitgebuit en gebruikt voor hun eigen politieke voordeel.

Dit is de huidige situatie in de politiek. Gelijke-kansendoelstellingen, in sommige gevallen nog steeds deel uitmakend van het bestaande beleid, zijn op een zijspoor gezet. Rechts is erin geslaagd haar aanpak en ideeën op de politieke agenda te krijgen. Maar waarom kunnen wij ook niet bereiken wat racistisch rechts kan? Het anti-racistische gelijke-kansenprogramma moet uitsluiting vermijden, het moet verdeeldheid overwinnen en richting het centrum van de macht bewegen. In plaats daarvan is er een grote verdeeldheid tussen de minder bedeelde groepen - en we hebben het vermogen van extreem-rechts gezien om deze verdeeldheid te vergroten.

Maar reken niet op mij om de vijand de schuld te geven voor onze fouten. Wat weten we eigenlijk van de moeilijkheden die andere groepen hebben om voor hun rechten op te komen, of van de discriminatie die zij ondergaan? Realiseren we ons dat sommige vormen van discriminatie zelfs door ons uitgevoerd kunnen worden? Veel te vaak eisen we rechten voor de ene groep terwijl we een andere groep uitsluiten. In plaats van spanningen het hoofd te bieden, verplaatsen we ze eenvoudigweg naar elders zodat een andere kwetsbare groep in het centrum van negatieve belangstelling komt te staan. Als we spreken over gelijkheid hebben we het vaak over gelijke rechten voor een bepaalde groep. Gelijke rechten voor zwarte burgers. Gelijke rechten voor vrouwen. Gelijke rechten voor werknemers.

Deze strijd voor gelijke rechten lijkt belangrijke groepen uit te sluiten. Hoe zit het met gelijke rechten van mensen uit derde wereldlanden of migranten zonder papieren? Hoe zit het met gelijke rechten voor moslims in Europa? Als we Europeanen verdelen in aparte gemeenschappen die allemaal voor hun eigen rechten vechten, dan zullen we nooit gelijke rechten voor iedereen krijgen. Bewust of niet, we zullen het zoeken van een zondebok aanmoedigen, de schuld voor spanningen bij die groepen leggen die het meest kwetsbaar zijn, zoals asielzoekers of de moslimgemeenschappen.

We moeten ons ook realiseren dat de achterstelling waarmee we te maken hebben samengesteld kan zijn als de verschillende gronden van discriminatie, bijvoorbeeld ras, religie en gender samenkomen. Vechten voor gelijke rechten is moeilijker voor een zwarte lesbische vrouw of een moslimvrouw dan voor ieder van ons die maar één strijd te voeren heeft. En als al deze spanningen zich in één persoon kunnen verenigen, dan hebben we enigszins een idee hoe moeilijk het is om onze strijd voor gelijkheid bij elkaar te brengen.

Om het principe van gelijkheid te vertalen naar de praktijk, moeten we de isolatie van deze afzonderlijke strijd opheffen. We moeten het geheel breder bekijken en inclusief zijn in onze strijd tegen discriminatie. Daarom roep ik iedereen op om solidariteit te betuigen met alle gemeenschappen die te maken hebben met racisme en discriminatie. Dat wil zeggen Afrikaans-Caraïbisch en Aziaten, moslims en joden, zwarte burgers en asielzoekers, zwarte mensen in leidinggevende functies en illegalen die werken in de informele sector. We moeten bruggen bouwen en verbanden leggen tussen de benadeelde gemeenschappen. Ik geloof ook dat onze solidariteit zich verder moet uitbreiden dan solidariteit voor raciale en etnische minderheden. Het is belangrijk om de strijd tegen racisme te verbinden met die tegen alle vormen van discriminatie.

Ik zeg niet dat die samenwerking er gemakkelijk zal komen. Hier is een zorgvuldige balans nodig tussen zienswijzen en doelstellingen. En ze hebben de steun nodig van sterke organisaties als de vakbonden en ook de instellingen van de Europese Unie zoals ik die representeer. Ik geloof dat gelijkheid en rechtvaardigheid krachtige, omvattende principes zijn die gezamenlijk nagestreefd moeten worden. We lopen het risico de bevrijdende kracht van deze principes te verspillen als we ze beperken en ze alleen toepassen op geselecteerde groepen. Er bestaat geen gelijkheid die voor de ene groep geldt en niet voor de andere.

Ons begrip van gelijkheid moet de hele maatschappij omvatten. Gelijke rechten zijn een zaak van iedereen. Ze zijn niet beperkt tot onderwerpen als ras en religie. Gelijke rechten staan op de agenda van alle benadeelde mensen. Te veel mensen in Europa zijn uitgesloten en arme blanke mensen maken daar deel van uit. Uitsluiting van

politieke processen en uitsluiting van welvaart, brengen wrok en vooroordelen met zich mee. Dit laat structuren van racisme en discriminatie voortbestaan. Daarom, in plaats van onszelf apart te zetten van anderen in de strijd tegen racisme, moeten we ons inspannen om bondgenoten te vinden.

De tijd van politiek bedrijven in de marges is voorbij. Gelijkheid is niet in het belang van één speciale groep. Het behoort niet tot specifieke beleidsterreinen. Uitsluiting treft niet alleen diegenen die gediscrimineerd worden, maar ook degenen die bevooroordeeld zijn. Daarom moet het gelijke-kansenbeleid gericht zijn op de gehele maatschappij en onze strijd voor gelijkheid moet insluitend zijn. Om te vechten voor sociale, economische en politieke rechtvaardigheid moeten we alle hindernissen wegnemen, inclusief die we zelf hebben opgeworpen.

Europese verbonden hebben een grote rol hierin. We kunnen van elkaar leren, we kunnen onze energie en middelen verenigen en we kunnen Europese instellingen gebruiken als een politieke kracht voor verandering. We moeten ervoor instaan dat Europa's politieke en economische integratie niet wordt behaald over de rug van mensen die haar economie en cultuur verrijken maar die zijn uitgesloten van haar voordelen. Het idee van een verenigd Europa is gebaseerd op het samenbrengen van uiteenlopende groepen mensen op basis van gelijke rechten en gelijke vertegenwoordiging en participatie. We moeten ervoor zorgen dat dit alle mensen insluit.